ᲥᲝᲠᲔᲡᲞᲝᲜᲓᲔᲜᲪᲘᲐ.

—

ᲥᲐᲗᲘ: სტატისტიკურის ცნობებიდ. გან სჩანს, რომ ზაკათალის ოლქში წლითი წლამდე მ.მრნი უფრო მეტ. ნი იბადებიან, ვიდრე მდედრნი. ამ მ-ზეზისა გამო, როცა 1850 წელს ქართველნი ინგილონი,—ძალად გა-მაჰმადიანებულნი ერისლბაშია და ლეკთაგან, დაებრუნდნენ ,,შკარად მართლ-მადიდებელ თვისთა მამა პაპათ, სარწმუნოებას, დაიწყეს ოლოების თხოვნა ქიზიყში, მაგრამ ჩქარა დარწმ'დნენ, რომ ქიზიყელი ქალები ამ ოლქის ბაყის ვერ იტანენ და ულ-ოდ ესალმებიან წუთი.სოფელს. ამ გარემოებამ იძულებული ყო ქრი-სტიანი ინგილოები ოლად აღარ შეერთოთ ქიზიყელი ქალები. იმათ მიმართეს ახლა ნუხის მაზრას. დაიწყეს ოლოების შერთვა ნუხის მაზ-რაში მცხოვრებ სოფლისა და მართლ-მადიდებელ ვორთაშენელ უდების,— ქალებისა; დიდის ხნის ცდის შემდეგ ინგილონი დარწმუნდნენ, რომ იქა-ურნი ქალნიც გამოსადეგნი არ არი ან ინგილოთ.ბოეის: ა) არ იციან აქა-ური ენა-ჩვეულება, ბ) არ იციან ქა-ართული ენა, გ) არ იციან აქაური წესი მეშაობისა და ცხოვრებისა და დ) ვერც იტანენ ჰაეას ისე, როგორც ადგილობრივი ქალები. ამ გარემოე-ბათ დაფიქრეს ინგილოები. ცხოვ-რება და ოჯახი ითხოვდა ოლის შერთვას, ქალებიკი არ იყვნენ. თუ შერთავდა ინგილო ქიზიყელისა ან ნუხის მაზრელ ქალს, ის მალე უკვ-დებოდა და თან იკარგებოდა ის ხა-რჯიც, რომელიც იმათ მოსდიოდათ ოლის შერთვაზე.

აქ საკვე იმაშია, რომ რადგან ქი-ზიყელებმაც და ნუხის მაზრის სომ-ხებმაც კარგად იციან, რომ ინგილო-ები 200—300 მანეთამდე ფული აძ-ლევენ ქალის დედ-მამას, როცა ოლს ირთავენ, ამისათვის ისინიც ,,ყოდნენ ქალებს ინგილოებზედ უფ-რო მომგებელ ფასად, მაგრამ აქე-დან ზარალი მეტი ხარგებლობა არა გამოდგებოდა-რა. დაქორწინებული ინ-გილო კიდევ უნდა შესდგომოდა ქა-ლის ძებნას ოლად შესართავად. ამასობაში ხალხის გონებამ გარდას-წყვიტა, რომ ოლად შერთვა ისევ ოლქელის ქალისა სჯობია; მაგრამ, როგორცა ვსთქვი, ქალების რიცხვი ნაკლები ზაკათალის ოლქში მამა-კაცთა რიცხვზედ. ეი ამ გაჭირვებამ შეიჯახა მონათელული ინგილოები ერთმანერთს და შეარჩია ქალების მტაცებლობას. დედ-მამამ რომ დაინიშნოს თავისი ქალი ივანეზედ 200 მანეთად, მეორე მეშტარი ეუბნება ქალწულის ქალისა თუ ქორეის ბატ-რონს: „ივანეს ნუ აძლევ შენს ქალს, მე მომეცი და 300 მან. მოგცემო". ხარბდება ქალის ბატრონიც, იღებს 300 მანეთს (ხანდახან ეს ფული 500 მანეთამდე აღი'), ართმევს პირველ საქმროს ივანეს და აძლევს თავის ქალს მეორე საქმროს პეტრეს და რომ ჩხუბი არ მოუვიდეთ ივანესა და პეტრეს ამისს ქალზედ, ორი-გენენ დედ-მამანიეე ქალს: „ივანეს ნუ მიეთხოვები, პეტრეს გაყეო." ასრე თვითონვე დედ-მამანი თუ ნა-თესავები მოაწყობენ ყველაფერს რი გზე და ერთს ღღეს ქალიც გავარ-დებ.ა სახლიდგან, მივა ახლად არჩეულ საქმრის სახლში—ეს ახალი ქმარიც გიტაცებს თავის საცოლეს და ორის-ათამის კვირის განმავლობაში იმალება, ვიდრე დაშოშმინდებოდეს პირველი ხაკრმა და მისი ნათესავები. ამასო-ბაში ქალის დედ-მამაც და სხვანი მი-სნი ეავრაკანენიც მეკადინეობენ დაა-ჯერონ პოლიცია: „ბიჭს არ მოუ-ტაცნია ქალი, საქმრო არაფერშია დამნაშავე, ყოველფერი ქალის ბრა-ლია.ი, შვილელთა დაუკითხავად ქა-ლი თავის ნებით გაყეა პეტრესთან". ასე თავს მართლულობენ ქალის დედ-მამანი ივანესთანაც, რომელზედაც იმათ პირველად დანიშნეს, მაგრამ უმტყუნეს და არ მოეთხოვეს. ბევრ-ჯელ ქალწულს ქალს და ქორეს ძა-ლადაც იტაცებენ, მაგრამ თავს მაინც ასე მართლულობენ. მოტაცებულს ქალს ერთ.ამ კვირას ათრევენ მომ-ტაცებელნი აქა-იქ, გაკბიბარეენ და იმდენს ეჩაჩინებიან, რომ ,,თქმევინე-ბენ წინაშე სამართლისა: „რა გინ-დათ ჩემს საქმროსაგანაო! მე იმას არ მოვუტაცნივარ: მე თითონ ის მოვი-ტაცეო, და ამა რას ემართლებით ომასეო". ქალები თითონ ამისთვის კისრულობენ დანაშაულს, რომ ინ-გილოების ჩვეულება ქალების გაყ-ევისა და ამათ ,,ნება-ყოფლოდ დედ-მამისაგან გათხოვება არ მოსწონს განათლებულს საზოგადოებას, კანო-ნიც არ უკრძალავს ქალს, ვინც მოს-წონს იმაზედ გათხოვდეს. ამ შემთხ-ვევაში კანონი ხელს ძალადობას, და არა თავის უფლებას. ასე და ამ სახით ქალს თავის უფლებას საქმროს ამორ-ჩევაში ქრისტიანი ინგილოები ბორო-ტად ხმარობენ. იქამდე საგრძნობე-ლი გახდა ეს არა სანატერელი მოვ-ლენა ქალების მტაცებლობისა სინ-გილოში, რომ კეთილ-გონიერნი ინ-გილონი ოხრავენ, კენესიან და ვიშ-ვიშს იძახიან. მაგრამ რა გამოვა კენ-სით, ოხვრით და მწუხარებით, თუ სატკივარს გასაკურნავი მალამო არ დაედება. ამას ეკმი ენდა და ეკლე-სიის კანონების წინააღმდეგ მოვლე-ნის ეკმბლიც მღვდელნი უნდა იყვ-ნენ, მაგრამ სამწუხაროდ მღვდელნიც ისეთნი არიან, როგორც ანდაზა ამ-ბობს: ,,როგორიც ერი, ისეთი მღვ-დელია". ეხლანდელი სინგილოს სამღვდელოების მოთავე დიდი ლი-ბერალი ბრძანდება. მისი ლიბერა-ლობა შეიკნა მიზეზად იმ მოვლენი-სა, რომ ს. კახში ამ სამი-ოთხის წლის განმავლობაში ძალიან გაძლიერდ მტაცებლობა ქორეი დედ-კაცებისა და ქალწული ქალებისა. ისეთი წე-ლიწადი არ გავა, რომ რამდენიმე მაგალითი არ მოხდეს ს. კახში მტა-ცებლობისა, და ისიც, აქა და მღვდე-ლი ვარო, სწერს ყველს ჯვარს დედ-მამის დაუკითხავად და გამოუ-კითხველად: აქეთ რაზე ნათესაობა თუ არა საქმროსა და მოტაცებულ ქალს. ასეთმა მსუბუქად მოპყრობამ და შენდობამ უფრო წაქეზა ბალი ქალების მტაცებლობაზედ. მომტაც-ელს და მოტაცებულ ქალს გაუად ვილდათ ჯვარის წერა. მღვდელი თუ ჯვარს დასწერს ქალის მომტაცებელს, პოლიციას რაღა შეუძლიან ამ შემთ-ხვევაში კაკეთოს. ,,ჩოველოს?—აბა რისთვის ჩაგდოს თავი დავიდარაბა-ში! ეიტაკეოს ეუტკეოარი თავი! მაგ-რამ პატივად კახის სამოქალაქოს უფ-ოოსისა ენდა ესთქვათ, რომ ის ძალიან მეკადინეობს მოსპოს ქალების მტა-ცებლობა, მაგრამ მღვდელნი მაინ(, თავისას არ იშლიან. კახის ბოქაულს სასამართლოდამაკ-ი მოსტაცეს ქ-ალი—მოტაცებული, რომელიც გამო-საძიებლად იყო დაბარებული დედ-მამის სასურისა გამო. მაგრამ ვადრე ჯერი მივიდოდა ამ საქმის გამოძიე-ბისა, ქალი გიტ-ცეს, მიიყვანეს კა-ხის ეკლესიაში და იქ ს.ჩქარად ჯვარი გადასწერეს, რომ რა არის პოლიციამ თავი დაანებოს, ქალის მოტაცების გამოძიებას.

დიაღ! დედ-კაცების მოტაცება სოფ. კახში ძალიან გაძლიერებულია. ამის მაგალითები მე შემიძლია მრა-ვალი დავუთხაბელო, მაგრამ ჯერ არას ვიტყვი. მე ვიცი, რომ ამ სტა-ტისტიკების დამწერს, სულიერს მა-მას, უპასუხოდ არ დასტოვებენ და დაიწყებენ თავისს მართლე-ბას, მაშინ მეც ჩამოვუთვლი ,,ერიდ-ლსანზე ფაქტებს. ხოლო ეხლა წინეუმატებ ნათქვამს იმ ფაქტს, რომ 8-ს ივლისს მ.ოტაცეს კახში დანი-შნული ქალი და დღესაც არ იციან, სად არიან მომტაცებელი და მოტა-ცებული, თუმცა პოლიცია ძალიან დაეძებს. მაგრამ დედმამა ძალიან არხეინად არის და ბოდიშს იხდის პირველ საქმროს წინაშე: რა ეკნაო! მე ძალიან მსურდა ქალი შენთვ.ს მომეცა, მე შენი მოყვრობა მსურდა, მაგრამ რა ეკნა! ჩემმა ქალმა შემარცხვინა მეცა და შენ.ცა,,. ამ ხელად მოვიხსენებ იმ ფაქტსაც, რომ სოფ. კახში ქორეებმა კანონიერი ოლებ'ბ, ბ უდვაც დაიწყეს. ერთმა კახელმ, თავისი კანონიერი ოლი მიაყოდა 112 მან. ალიბეგლოელს, რომელიც ჭერეი, მაგრამ სამი დღის შემდეგ ეჩიელი ალიბეგლოელს: ,,ოლი მომტაცეო". ამის გამო საწყალს ალი-ბეგლოელს ფული დაეკარგა და კა-ნალმ სატესალოშიაც წაეყოფია თავი.

დ. Ჯ.

—